

Krant

Driemaandelijks tijdschrift voor natuur- en milieueducatie in Vlaanderen

België - Belgique
PB
Antwerpen X
8/3630

P508830

38ste jaargang nr. 3 juli – augustus – september 2008

Uitgegeven door het Centrum Voor Natuur- en milieueducatie vzw • ISSN 0771-291X • V.U.: P. Stryckers, Meir 44a, 2000 Antwerpen • Kantoor van afgifte: Antwerpen X •

De CVN-Krant verschijnt in: maart - juni - september - december • Abonnementen en redactie: Meir 44a, 2000 Antwerpen, tel.: 03-226 02 91, fax: 03-233 59 97, e-mail: info@c-v-n.be • url: www.c-v-n.be

INHOUD

TUSSEN NATUURBELEVING
EN MILIEUGEDRAG

OPROEP: GOEDE EDO
EXCURSIEVOORBEELDEN

NIEUWS UIT DE PROVINCIES

BOEKBESPREKINGEN

VAN HET SECRETARIAAT

KORT GENOTEERD

TUSSEN NATUURBELEVING EN MILIEUGEDRAG

Via natuurbeleving naar Kyoto?

Een van de belangrijkste doelen van de natuurgids is via natuurbeleving mensen te verwonderen en hen respect voor de natuur bij te brengen. ‘Respect hebben voor de natuur’ betekent gedrag stellen dat erop gericht is haar te sparen. Maar hoe vanzelfsprekend is de link tussen natuurbeleving en milieugedrag? Springen mensen die de natuur graag zien effectief zorgzamer om met onze natuurlijke grondstoffen, gaan zij voor een schoner milieu?

De wetenschap die zich met deze vraagstukken bezighoudt is de ‘omgevingspsychologie’, of in het Engels *environmental psychology*. De omgevingspsychologie bestudeert de relatie tussen de mens en zijn omgeving. Enerzijds gaat het daarbij om de effecten van de natuur op de mens (natuurbeleving) en anderzijds om de effecten van de mens op de natuur (milieu(on)vriendelijk gedrag).

Natuurbeleving – De invloed van natuurlijke omgevingen op gezondheid, welzijn en beleving

Uit onderzoek blijkt dat in bijna alle westerse landen een grote natuurvriendelijke houding onder de bevolking leeft. 70 tot 90 procent vindt dat de natuur moet worden beschermd, ongeacht het directe nut voor de mens. Veel mensen hechten erg aan het behoud van aantrekkelijke, natuurlijke landschappen. Men vindt natuurbehoud belangrijk voor het nageslacht en beschouwt natuur als een prettige omgeving om in te recreëren.

De mens heeft een duidelijke voorkeur voor een natuurlijke omgeving boven een stedelijke omgeving. Als mensen gevraagd wordt willekeurige omgevingen te beoordelen, dan verkiezen ze bijna altijd natuurlijke omgevingen boven de stad. En stedelijke omgevingen worden aantrekkelijker gevonden naarmate er meer groen in aanwezig is.

Veel mensen zoeken in hun vrije tijd rust en ontspanning in de natuur, het is voor hen een van de belangrijkste redenen om natuurgebieden te bezoeken. Er is een breed gedragen gevoel dat de natuur gezond is voor de mens. Hoewel het onderzoek naar de gezondheidsbaten van de natuur nog in de kinderschoenen staat, lijkt de intuïtieve relatie bevestigd te worden: natuur heeft een positief effect op psychische en lichamelijke genezingsprocessen.

Er worden verschillende verklaringen gegeven voor deze grote voorkeur voor natuurlijke omgevingen. Vaak wordt verwezen naar de evolutionaire herkomst van onze voorkeuren. Zo heeft de mens zich in de loop van vele eeuwen gespecialiseerd in het verwerken van informatie over natuurlijke omgevingen. De natuur is het ‘natuurlijke biotoop’ van de mens. Hierdoor zijn onze hersenen meer ingesteld op het verwerken van natuurlijke, zintuiglijke informatie dan op informatie uit bijvoorbeeld stedelijke omgevingen. Natuur voelt voor onze hersenen aan als ‘vertrouwd’.

Uit onderzoek blijkt dat de landschappen waartoe mensen zich het meest aangetrokken voelen, deze zijn waarin voldoende schuilplaats (reliëfverschillen) en voedselmogelijkheden zijn (omgeving met water en veel afwisseling). Daarnaast is er ook een heden-daagse verklaring voor de gevoelens van rust die de natuur oproept: natuur wordt in onze samenleving vaak geassocieerd met een aangenaam afstand nemen van het dagdagelijkse leven. Als je in de natuur bent, hoef je immers niet te werken of aan sociale verplichtingen te voldoen en dus werkt natuur ontspannend en stimulerend om over dingen na te denken. Tenslotte ervaren veel mensen in de natuur een beleving van dingen die hen overstijgen: een onverwachte ontmoeting met een dier of een mooi landschap, een overweldigende gevoel van schoonheid en respect,

een gevoel ‘er helemaal deel van uit te maken’,...

Duurzaam consumentengedrag

Uit het bovenstaande blijkt dat de natuur duidelijk een effect heeft op de mens. Maar als we de medaille omkeren, zien we dat de mens ook een zéér belangrijke invloed heeft op de natuur. Een cruciaal element hierin heeft te maken met consumentengedrag. Consumenten leveren een bijna niet te overschatten bijdrage aan milieuproblemen, want de industrie produceert maar die producten waarvoor consumenten willen betalen. De mate waarin een samenleving duurzaam kan worden genoemd, is dan ook in belangrijke mate afhankelijk van het consumentengedrag dat mensen vertonen.

De omgevingspsychologie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het begrijpen en verminderen van de invloed van negatief menselijk gedrag op duurzame ontwikkeling. Hoe kunnen we mensen motiveren om zich duurzamer te gedragen? Hoe kan een milieuvriendelijk beleid optimaal renderen? Omgevingspsychologisch onderzoek leidde al tot enkele belangrijke conclusies hierover.

De meest cruciale vaststelling is wellicht dat milieubesef niet automatisch leidt tot milieuvriendelijk gedrag. Milieubesef is een aanzet, maar er is maar

een beperkte relatie tussen ‘de mate waarin men zichzelf als milieuvriendelijk beschouwt’ en ‘zijn effectieve energieverbruik’. Mensen met een hoger milieubesef behoren vaak nog tot de financieel beter gegoede klasse die zich bijgevolg meer luxe kan permitteren en daardoor meer verbruikt (autogebruik, vliegtuigreizen, afwasmachines, diepvriesproducten, minder gezinsleden,...). Armere mensen verbruiken vaak minder energie hoewel hun milieubesef beperkter is. Er is wel een significante relatie tussen de intentie van een persoon om een

bepaald gedrag te stellen en het effectief uitvoeren van dat gedrag. Toch staan ook hier tussen intentie en gedrag vaak nog praktische bezwaren in de weg.

Mensen leveren gemakkelijker inspanningen ten bate van het milieu als deze inspanningen niet tot comfortverlies leiden en zo weinig mogelijk gedragsaanpassingen vragen. Veranderingen in het gebruik van producten en apparaten (bijvoorbeeld minder vlees eten of korter douchen) vereisen herhaalde acties en worden vaak geassocieerd met vermindering van comfort en gemak. Om deze reden is de aanschaf van energiezuinige apparaten als spaar-

lampen, een spaardouchekop, een hoogrendementsketel, zonnepanelen,... populair én resultaatvol. Men dient eenmaal moeite te doen om zich het product aan te schaffen, en daarna kan men doen zoals men gewoon is. Dit geldt vooral voor de hogere inkomensgroepen die zich deze –in aanschaf– duurdere apparaten gemakkelijker kunnen veroorloven (hoewel deze apparaten op termijn leidden tot besparing op de energiefactuur en dus ook voor lagere inkomensgroepen voordeel bieden).

Een belangrijk inzicht is ook dat psychologisch onderzoek en milieusparende campagnes zich best richten op milieugedrag dat wérkelijk een grote impact heeft. Een jaar plastic tasjes weigeren in de supermarkt is symbolisch belangrijk maar weegt niet op tegen het maken van 1 vliegtuigreis of het verkiezen van de auto boven de fiets voor kleinere afstanden. Het weigeren van plastic tasjes geeft de persoon een milieuvriendelijk gevoel over zichzelf, maar er is méér nodig dan dat...

Hoe milieuvriendelijk is de natuurbeweging?

Interessant wordt het als we gaan zoeken naar de relatie tussen natuurbeleving en milieugedrag. Springen natuurlievende mensen effectief zorgzamer om met het milieu? Of is die relatie niet vanzelfsprekend? Veel onderzoek werd hier nog niet rond verricht,

Neen dus, de teerlingen waarvan sprake in mijn vorige editoriaaltje zijn nog niet geworpen. CVN en Natuurpunt Educatie zijn nog steeds ‘on speaking terms’; letterlijk én –gelukkig maar– figuurlijk! Ditmaal doe ik geen beloften meer. U hoort het wel wanneer de tijd rijp is. Inmiddels moeten we verder wat betekent dat we de verhuis van het landelijk secretariaat al flink aan het voorbereiden zijn. Daarover zeker meer in ons vierde nummer –beloofd!

Paul Stryckers, directeur CVN.

Noteer alvast in je agenda: CVN-cursusvrijwilligersdag op dinsdag 11 november Voor meer info: stuur een mailtje naar Stella@c-v-n.be en we houden je op de hoogte.

dus het antwoord op deze vraag blijft nog open. Het zou een heel goed idee zijn om eens een onderzoeker aan het werk te zetten rond de vraag: ‘handelen natuurgidsen milieuvriendelijker dan de doorsnee burger?’

Bij gebrek aan wetenschappelijk onderzoek laten we onze ervaring dan maar even spreken. De natuurbeweging is in België ontstaan nààst de milieubeweging. Het was lange tijd zo dat natuurminnende mensen vaak de auto (of zelfs het vliegtuig) namen om de natuur op te zoeken. Natuurminnend stond vroeger zeker niet noodzakelijk synoniem voor milieuvriendelijk. Maar de laatste jaren lijkt daarin steeds duidelijker verandering te komen. Natuurverenigingen komen op voor het milieu, hebben bij de bouw van

hun secretariaten aandacht voor de milieuvriendelijkheid van het gebouw, kiezen voor milieuvriendelijke voertuigen en moedigen het gebruik van het openbaar vervoer aan; ze kiezen niet meer voor de goedkoopste maar wel voor biologische en duurzame producten op hun recepties. . . De voorbeeldfunctie die natuurverenigingen hierin vervullen tegenover het grote publiek kan niet onderschat worden! Het moet voor iedere natuurminnende mens een evidentie zijn dat ‘houden van de natuur’ ook betekent ‘consuminderen’ en bewust omgaan met natuurlijke grondstoffen.

Ook het CVN draagt hieraan zijn steentjes bij. Educatie voor Duurzame Ontwikkeling krijgt een steeds belangrijke plaats

in onze cursussen. We kijken nog steeds in de eerste plaats naar de natuur, maar we vergeten daarbij in onze cursussen de omgeving niet!

Voor wie meer wil lezen (onderstaande publicaties zijn te downloaden via het internet):

- ‘De psychologie van milieugedrag en natuurbeleving’ door prof. Linda Steg (2004) uit de reeks Vakreview psychologie & duurzame ontwikkeling.
- ‘Handelen naar geweten? Een analyse van het verband tussen milieubesef en milieuvriendelijk gedrag in Vlaanderen’ door Veerle Beyst (2006) uit de reeks Stativaria (nummer 39).

Stella Van Hofstraeten

De Kyotocode: een uitdaging voor natuurgidsen!

CVN ondersteunt het project ‘De Kyotocode’ dat Ecolife dit najaar in samenwerking met Vormingplus organiseert. In verschillende Vlaamse provincies zullen **zoveel mogelijk mensen** gemobiliseerd worden om van **1 november 2008 tot 1 februari 2009** mee te doen aan het **besparen van energie in hun eigen gezin en woning**. Er wordt gewerkt rond de thema’s elektriciteit, mobiliteit,

verwarming en water. Via eenvoudig toepasbare tips worden de deelnemers uitgedaagd om te bewijzen dat ze effectief meewerken aan een gezonder milieu. In deze dure tijden levert dat bovendien een aardig centje besparing op. Het gaat om een beperkt engagement voor drie maand, dat is een mooi afgebakende periode om eens uit te proberen of energiezuinig leven ook iets voor jou is. Je kan eenvoudig meedoen via de website **www.kyotocode.be**

Je kan ook naar een van de vele startbijeenkomsten komen die Vormingplus in sa-

menwerking met het CVN organiseert. Je kan er naartoe in Essen (30/9), Oostende (14/10), Mortsel (15/10), Hamme (16/10), Brugge (16/10), Lebbeke (20/10), Temse (20/10), Boom (22/10), Sint-Gillis-Waas (23/10), Westhoek (23/10), Kortrijk (27/10), Melle (3/11), Gent (4/11) of Hasselt (6/11). Meer info vind je ook via de Vormingplus van je regio op **www.vormingplus.be**

Durf jij de uitdaging ook aangaan?

OPROEP AAN ALLE NATUURGIDSEN: goede EDO-excursievoorbeelden!

Eind dit jaar brengen CVN en IVN (onze Nederlandse zusterorganisatie) een publicatie uit ‘**Samen op weg naar Duurzame Ontwikkeling**’ met daarin frisse en vernieuwende inzichten over hoe een natuurgids op een boeiende wijze duurzame ontwikkeling aan bod kan brengen tijdens zijn/haar natuurexcursie. Naast achtergrondinformatie over duurzame ontwikkeling en richtlijnen om duurzame ontwikkeling aan bod te brengen tijdens een natuurexcursie, zul je er ook een diversiteit aan praktijkvoorbeelden vinden om duurzame ontwikkeling aan bod te brengen.

Misschien beschik jij over leuke onderzoeksopdrachten, denkopdrachten, belevingsmomenten,

spelen enz. om duurzame ontwikkeling concreet te maken tijdens een boswandeling, biodiversiteitswandeling, heidewandeling, enz.? Het zou jammer zijn mochten we ze niet kunnen meenemen in onze publicatie, dus geef je informatie door! Meer concreet gaat het om onderzoeksopdrachten, belevingsmomenten, e.d. die ofwel (1) de verschillende betekenissen van de natuur (zowel ecologische, economische als sociale) duidelijk maken ofwel (2) de invloed van de mens op de natuur belichten (met inbegrip van de sociale en economische achtergronden ervan) ofwel (3) mensen doen nadenken en overleggen over duurzame manieren om met de natuur om te gaan (m.a.w. rekening houdend met economische,

ecologische en sociale belangen). Uiteraard zijn ook volledig uitgewerkte wandelingen in het kader van klimaat, biodiversiteit, duurzaam bosbeheer, duurzaam waterbeheer welkom!

Indien je beschikt over dergelijke voorbeelden, neem dan snel contact op met ellen.vandenplas@c-v-n.be of 03/226.02.91. Goede voorbeelden worden opgenomen (met vermelding van auteur) in onze gloednieuwe publicatie. De 5 beste inzendingen ontvangen bovendien van ons een boekenbon ter waarde van 25€!

Ter inspiratie geven we al enkele korte ideeën:

Klimaat:

Onderzoeksopdracht: invloed van klimaat op de natuur

Bij een lente-excursie gaan we na welke voorjaarsbloeiers in bloei staan en welke (trek)vogels we horen. We vergelijken onze resultaten met historische gegevens.

- De historische vergelijking leert: klimaatverandering is géén fabeltje!

Denkopdracht: is klimaatverandering erg?

- Soorten worden gedwongen hun leefgebied op te schuiven. Versnippering van ons landschap maakt het ze daarbij niet gemakkelijk. Zeldzame soorten zullen het eerst verdwijnen.
- Internationaal wordt geprobeerd de opwarming van het klimaat af te remmen. Deze

inspanningen verdienen ons aller steun; bovendien hebben ze te maken met zuinig energieverbruik. Maar er zullen zich hoe dan ook effecten voordoen; daar zullen de ontwikkelingslanden het eerste slachtoffer van worden want zij missen de middelen om zich daartegen te beschermen.

Vogels:

Denkopdracht:nadenken over trekvogels

Waar: Overal waar trekvogels te zien zijn:

Tijdens bijna elke excursie kom je wel trekvogels tegen zoals de zanglijster, tijaftaf, kluit, grutto, grauwe kiekendief, enz.

- Kies een trekvogel uit die op dat moment goed te bekijken is en lok een discussie uit

over de leefwijze van de vogel en de hindernissen die hij moet nemen om veilig heen en weer te vliegen zoals het opgegeten worden door roofvogels, vangnetten, stormen, uitputting, geen voedsel, veranderingen van herkenningspunten in het landschap en het verdwijnen van rust- en voedselplekken onderweg en hier in Vlaanderen.

- Stel de vraag of het erg is als vogels Vlaanderen mijden omdat hun biotoop is verdwenen.
- Stel de vraag of het zinvol is om vogels hier te beschermen als er onvoldoende bescherming is tijdens de trek naar het Zuiden en in de overwinteringgebieden.

BOEK-BESPREKINGEN

DE LIBRI PICTURATI: BOTANISCHE ILLUSTRATIES UIT DE 16DE EEUW

De veelzijdigheid van KNNV Uitgeverij wordt nogmaals aangetoond met deze nieuwe uitgave van de *Libri Picturati*, een in dertien delen gebonden reeks van botanische waterverfschilderijen uit de zestiende eeuw. Deze botanische schat ontstond in de zuidelijke Nederlanden in de omgeving van de beroemde kruidkundige *Carolus Clusius*. Vermoedelijk werden de illustraties gemaakt in opdracht van Karel van Sint-Omaars, een rijke aristocraat die in Moerkerke bij Damme woonde. *Clusius* zou een rol

gespeeld hebben bij de totstandkoming van de verzameling en zou verantwoordelijk zijn voor de meeste aantekeningen die op de vellen aan te treffen zijn. Na Sint-Omaars dood kwam de collectie in het bezit van Charles de Ligne, hertog van Arenberg. Ook deze plantenliefhebber deed beroep op de diensten van *Clusius*. Nadien –het blijkt niet geweten hoe– komt alles in Kleve terecht. De kanselier van Kleve, Daniel Weimann, schenkt de verzameling aan de publiek toegankelijke bibliotheek van Friedrich Wilhelm te Brandenburg. In de twintigste eeuw berust het geheel in de *Staatsbibliothek* te Berlijn. Zoals zovele andere kunstschaten, worden de banden tijdens de Tweede Wereldoorlog in veiligheid gebracht op het platteland. Eerst in een kasteel en kort daarop in het Benedictijnenklooster van

Grüssau in Silezië. Als de oorlog voorbij is, wordt Grüssau het Poolse Krzeszów en de verzameling belandt uiteindelijk in de universiteit van Kraków. Daar worden ze enkele tientallen jaren later ‘herontdekt’ door de wetenschap. Het wetenschappelijke werk vindt nu zijn bekroning in deze uitgave door de botanische tuinen van Leiden en Kraków. Botanici van de beide instellingen kregen daarbij steun van een zoöloog en enkele (kunst)historici. Logischerwijs begint het boek met *the making of* van de illustraties en met de latere omzwervingen ervan. Andere bijdragen hebben het over de afkomst van de aantekeningen op de vellen, over de totstandkoming van de plantentuin van Leiden en over vroege botanische illustraties. Dan worden enkele groepen van planten besproken: algen en sporenplanten; bloemplan-

ten. Ingegaan wordt op de morfologie van de afgebeelde planten, op geografische aanduidingen, op ecologische vermeldingen en op de naamgeving. Nagegaan wordt wat de verzameling inhoudt op het vlak van voedselplanten, kruiden, diervoeder, technische gewassen, sierplanten en zwammen. Verwacht hierbij geen uitvoerige commentaren maar deze hoofdstukken vormen een handig overzicht en ‘opfrissing’ voor wie met kruiden(tuinen) begaan is. De verzameling bevat ook nog twee banden met illustraties van dieren. Daar gaat dit boek bewust aan voorbij. Wel wordt aandacht besteed aan dieren die op de plantenafbeeldingen terug te vinden zijn. Dit is het voor wat de eerste 150 pagina’s betreft. Het volgende deel, ruim 180 pagina’s dik, is het volledige overzicht van alle aanteken-

ingen bij de afbeeldingen. Deze laatste staan ook allemaal afgebeeld, maar in klein formaat. Het wetenschappelijk karakter van het boek komt hiermee goed tot uiting. De aantekeningen zijn letterlijk weergegeven, in het Latijn. Kennis van deze taal is dus wel een vereiste om mee te zijn! Dit boek maakt eens te meer duidelijk welke hoogte de toch nog vrij jonge ‘moderne’ botanische illustratietechniek in het midden van de zestiende eeuw bereikt had. Heel wat afbeeldingen zijn fotografisch nauwkeurig, ook al sloeg een illustrator de bal soms wel eens mis. Zo zie je eigenlijk alleen aan de vruchten dat je met een afbeelding van Hazelaar te maken hebt (p. 196). Een handig namenregister geeft de actuele wetenschappelijke, Engelse en Nederlandse naam, alsook –indien vermeld op de platen– de

namen in het Frans, het Duits en het Nederlands van toen, aangeduid als ‘Belgisch’. (Merkwaardig dat er geen Poolse namen in staan, maar daar hebben wij dus geen last van. . .) Voor wie de CVN-opleiding ‘gids historische kruidentuinen’ heeft gevolgd, is een dergelijke uitgave uiteraard *gefundenes*

Ook grassen werden op een uiterst gedetailleerde wijze weergegeven.

Fressen. Maar ook iedereen die graag planten met geschiedenis in verband brengt, zal heel opgetogen zijn met dit boek. Het is wel zo dat het tweede gedeelte, met de aantekeningen, weinig toegankelijk is voor de gewone lezer en daarmee wat op twee benen hinkt. Voor de liefhebbers van oude botanische illustraties zullen de (meeste) afbeeldingen zeker te

klein zijn terwijl de wetenschappelijke onderzoeker er misschien helemaal geen behoefte aan heeft. Anderzijds heeft de lezer die zich tot het eerste gedeelte zou beperken daar alvast een prachtig geïllustreerd boek van 150 pagina's in groot formaat –het boek meet 25 op 34 cm– mee in handen. Goedkoop is het niet echt, maar dat kan ook niet als je er zoveel voor terugkrijgt!

De Koning, J. e.a. (ed.) (2008) Drawn after nature, The complete botanical watercolours of the 16th-century Libri Picturati, uitg. KNNV Uitgeverij, Utrecht, gebonden, volledig in kleur met meer dan 1400 illustrations, prijs: € 69,95, ISBN 978 90 5011 238 3.

P.S.

DE WERELD ZONDER ONS

Dit jaar besloot ik het boek *De wereld zonder ons* van de Ame-

rikaanse wetenschapsjournalist Alan Weisman mee te nemen als vakantieliteratuur. Het leek me alvast een passende titel voor iemand die met vakantie vertrekt. Alle hoofdstukken van het boek gaan uit van dezelfde hypothese: wat zou er met de aarde gebeuren als plots, van de ene dag op de andere, alle mensen verdwenen zouden zijn? Het gaat b.v. over wat er met ons huis zou gebeuren als we het niet meer onderhouden. Dit wordt in een ander hoofdstuk geïllustreerd met een casus: de teloorgang van nieuwe hotels die verlaten werden na de opdeling van Cyprus. Het boek gaat over wat er in diezelfde omstandigheden met hele steden zou gebeuren. Je verneemt dat de eerste bedreiging in New York zou uitgaan van het onderlopen van de metrotunnels, waarna opnieuw rivieren zouden ontstaan.

Sommige zaken blijven daarentegen heel lang, zoals de onder-

grondse steden in het Turkse Cappadocië. Of polymeren. Weisman vertelt het hallucinante verhaal van de 'Noord-Pacifische subtropische vortex', een gebied in de Stille Oceaan waar alle drijvende rotzooi samenkomt. Daar is ondertussen een drijvende vuilnisbelt van 25 miljoen vierkante kilometer ontstaan; een plastic schol van de omvang van bijna Afrika. In hoeverre dit overdreven is, kan ik niet inschatten. Maar ik weet wel uit eigen ervaring dat de beek in mijn gemeente er soms even vies uitziet als de oceaan in het boek van Weisman. En stroomt alle water niet naar zee? Een andere meer bekende blijver zijn radioactieve stoffen. Uiteraard is wat er met een kerncentrale zou gebeuren als we er van de ene dag op de andere niet meer naar omkeken geen realistisch scenario; wel is dat laatste de problematiek van de kernafval, van burgerlijk zoals wapentuig met verarmd

uranium. Wachten tot een kernbom zijn dodelijke straling verloren heeft, duurt 250 000 jaar. Amerikaanse auteurs hebben vaak de gave om zaken erg plastisch voor te stellen. Ook Weisman is in dat geval. Zijn teksten lezen als de scenario's van televisiereportages. Hij laat heel wat experts als getuigen opdraven wat het verhaal nooit langdradig maakt. Niettemin staat er heel wat wetenschappelijke taal in het boek; de vertaler is er in het algemeen goed in geslaagd die naar het Nederlands om te zetten. Toch is dit bepaald geen sinecure als een Amerikaan Europese soorten beschrijft en dit niet altijd met de grootste nauwkeurigheid doet. Zo moest ik de wenkbrauwen fronsen toen ik op het einde van het eerste hoofdstuk, dat een sfeerbeeld ophangt van het oerwoud van Białowieża, las over de 'enorme bladeren van Amerikaanse eiken'. Hoe kan dit nu? Dan maar de originele uitgave geraadpleegd en

daar staat '*red oaks*'. Tja, een betere benaming voor onze Amerikaanse eik *Quercus rubra* is, zoals de wetenschappelijke naam aangeeft: Rode eik. Omgekeerd zal de vertaler de red oaks dus wel als Amerikaanse eiken aangezien hebben. Maar wat Weisman nu écht bedoeld heeft...

Weisman, A. (2007) De wereld zonder ons, uitg. Atlas, Amsterdam/Antwerpen, paperback, 360 p., ISBN 978 90 450 0057 2.

P.S.

NIEUWS UIT DE PROVINCIES

ANTWERPEN

MET EEN GROEP TURKSE INBURGERAARS OP STAP IN HET RIVIERENHOF

Ije gunler! Rivierenhofa hosch geldinèz! Goede middag! Welkom in het Rivierenhof! Na enkele contacten met medewerkers van het Onthaalbureau Inburgering Antwerpen werd me gevraagd om een activiteit te ontwikkelen voor een groep inburgeraars. Een kolfje naar mijn hand... Ik dacht meteen aan een rondleiding in het mooie Rivierenhof omdat dit park door allochtone mensen veel bezocht wordt maar dan wel enkel als decor voor de zondagse, familiale picknick. De interesse voor het park is dan wel al aanwezig en dat is een dankbaar uitgangspunt. Een bijkomend voordeel van het Rivierenhof is dat het zeer makkelijk met het openbaar vervoer bereikbaar is. Als eerste voorbereiding ging

Het was leuk maar te nat! (foto Bea Verreet CVN)

ik met onze Marokkaanse werknemer Marouan, een wandeling in het Rivierenhof maken. Marouan is 17 en woont in deze buurt. Hij is zeer geïnteresseerd en zijn eerste vraag was of er ook uilen in het park zaten? Jazeker, navraag bij de parkwachters leert dat er bosuilen broeden in het gedeelte dat 'de Ster' wordt genoemd, een beukenbos gelegen tussen het kasteel en de Turnhoutsebaan. Als volgende voorbereiding besprak ik met Thérèse de te volgen route. Thérèse is een enthousiast natuurgids en docent van het CVN. Ze toonde me vele mooie bomen en vertelde honderduit over de verschillende bloeiende planten. Nu werd het menens. Ik kreeg een mail met de naam van een Turkse begeleider en ging met Adnan en zijn groep eerst een stadswandeling meemaken. Dit gewoon ter kennismaking met de groep. Deze groep bestond uit 15 mensen, waarvan er 2 enkele woorden Nederlands spraken alle anderen verstonden geen woord Nederlands. De stadswandeling gebeurde dan ook in het Turks, maar ik kan je verzekeren dat je het verhaal van de hand geworpen door Brabo, ook in het

Turks kan volgen... Na de wandeling en de eerste voorzichtige contacten werd me gevraagd om ook een picknick toe te voegen aan de rondleiding in het Rivierenhof. Het enthousiasme van de vrouwen uit de groep voor de picknick deed me toezeggen. Ik maakte me wel wat zorgen over het meesleuren van het eten en drinken tijdens de rondleiding maar ze wilden het zo graag... Een rondleiding geven voor een groep waarvan je de taal niet spreekt vraagt natuurlijk wel een specifieke aanpak. Minder weten maar meer ontdekken, dat is de manier. Dus ging ik op zoek naar planten om te ruiken, bomen om te meten, foto's om dingen duidelijk te maken, blinddoeken om mensen beter te laten voelen, spiegeltjes om met 'hemelogen' te kijken en Antwerpse Handjes om te proeven. Ik zag het helemaal zitten.. Op het afgesproken tijdstip ging ik naar de school in de Prins Leopoldstraat om de groep te ontmoeten en samen de tram naar het Rivierenhof te nemen. Die morgen was er een echte storm door ons landje getrokken maar rond 13u zag het er redelijk uit. Misschien nog een kleine bui meer verwachtten we niet meer, maar dit was een stevige misrekening. Net na het uitstappen uit de tram gingen de hemelsluizen opnieuw open en dit voor meer dan 45 minuten aan één stuk. Zelfs schuilen onder de oude beuken had geen zin. We vluchtten dan maar naar het terras van het kasteeltje. Daar bleek dat de meesten doornat geworden waren omdat ze absoluut niet gekleed waren op regenweer. Adnan vertelde me dat Turkse ouders stevast ongelovig reageren wanneer een geplande school-

uitstap van de kinderen ook doorgaat bij minder weer. We dronken een warme koffie of thee en ik haalde de Antwerpse Handjes dan maar wat vroeger dan gepland boven. Ze herinnerden zich het verhaal nog van tijdens de stadswandeling en lieten zich de Handjes smaken. Na een halfuur was er nog steeds geen sprake van een weersverbetering. De overkant van de spiegelvijver verdween soms helemaal achter een regengordijn. Wat nu? De sfeer in de groep bleef wel goed maar doordat er toch enkele mensen helemaal nat geworden waren was het geen optie om na de regen de hele rondleiding nog te beginnen. Het compromis was een klein wandelingetje rond de vijver met beperkte uitleg en slechts 1 beleevingsmoment. Met spiegeltjes onder het oog liepen ze lachend over de doornatte paadjes. De uitgebreide picknick werd uiteindelijk gehouden in het klaslokaal en toen scheen de zon! Een volgende keer beter!

Hepinieza teschekkur ederim! Gureuschmek uzeré! Bedankt allemaal! Tot een volgende keer!

Bea Verreet

25 JAAR NATUUR-GIDSEN SCHOTEN

Op zondag 25 mei vierde VMPA-afdeling Schoten een kwarteeuw natuurgidsen in Schoten. Tijdens een wandeling in het kasteelpark konden de deelnemers, waaronder heel wat 'oude getrouwen' kennis maken met de maatregelen die werden genomen om de biodiversiteit te verhogen, ondanks

het feit dat grote delen van het park een andere bestemming hebben gekregen. CVN-directeur Paul Stryckers hield een feestrede over het thema 'mens en natuur'. Een aangename receptie nodigde uit tot nog lang natafelen.

CULTUURMARKT

Zondag 31 augustus was niet alleen een van de weinige echt warme dagen van de voorbije zomer. Het was ook de dag van de cultuurmarkt in Antwerpen. Traditioneel had CVN samen met Natuurpunt Educatie een standje dat op veel belangstelling kon rekenen. Dank aan Bea en Stella!

WEST-VLAANDEREN

METHODIEK VAN HET GIDSEN : NIEUWE BEELDOPNAME IN BEISBROEK

Omdat de film voor de lessen methodiek verouderd was, werd er een nieuwe beeldopname gemaakt met de financiële steun van Provincie West-Vlaanderen. De opnames vonden plaats in het natuurcentrum Beisbroek

in Brugge, waar de diverse biotopen zich uitstekend leenden voor een gevarieerde filmopname. Een achttien figuranten hebben zich op 30 juni en 1 juli vrij gehouden en zich meer dan 100% ingezet, waarvoor een dikke pluim ! De cameraman, Peter Stinissen van Meridiaan, die reeds diverse educatieve projecten op zijn palmares heeft staan, is heel tevreden over de opnames en het beeldmateriaal. De productie is nu bijna op punt gesteld en het belooft een heel bruikbare film te worden. Er worden voorbeelden getoond van hoe het moet en ook van hoe het zeker niet moet. De opnames zelf verliepen hierdoor soms in alle hilariteit... Qua taalgebruik maakt de mengmoes van diverse 'gekuiste versies van schoon Vlaams' de film in ieder geval een stuk herkenbaarder dan de vorige film van Nederlandse makelij. De nieuwe film zal dit najaar ter beschikking zijn voor de lessen methodiek in het kader van de cursus natuurgids.

Elsje Mestdagh

DIPLOMA-UITREIKING
NATUURGIDS

Op vrijdag 20 juni mochten vijf nieuwe natuurgidsen van de cursus natuurgids West-Vlaamse Heuvels en IJzer- en Handzamevallei hun diploma en badge officieel in ontvangst nemen in 't Lindendbos te Wijtschate.

Johan De Rynck, Luc Forceville, Astrid Neirinck, Jef Vandembroucke en Veerle Wijffels werden voor de gelegenheid uitgebreid vergast op een natje en een droogje in het gezelschap van hun familie en medecursisten. Een dikke proficiat vanwege iedereen van het Regionaal Landschap West-

Vlaamse Heuvels, het Regionaal Landschap IJzer en Polder, VBC De Otter, Natuurpunt, Provincie West-Vlaanderen en het CVN!

FAMILIENIEUWS

Op 22 juli kreeg provinciaal educatief medewerkster Ann er een zoon bij: Lars. Van harte proficiat! Nog tot eind november worden haar taken waargenomen door Elsje Mestdagh. Zij is bereikbaar op het normale telefoonnummer en e-mailadres.

VAKANTIECURSUS
WESTKUST

Naar jaarlijkse gewoonte vond er een vakantie cursus plaats in West-Vlaanderen en dit jaar werd de Westkust uitgebreid onder de loep genomen, wat je zeker letterlijk mag opvatten. We maakten kennis met 'De Doornpanne', waar de consensus tussen waterwinning en natuurbehoud en –herstel succesvol verloopt. Verder leerden we schelpen en nachtvlinders determineren en een

bezoek aan de komgronden van Lampernisse bracht ons bij de Oude Zeedijk, waarlangs vroeger de zee liep. Tijdens de Groene Gordel wandeling rond De Panne leerden we hoe hooglandrunderen, pony's en ezeltjes hun bijdrage leveren tot het herstellen van de duinen. We zagen er heel wat zeldzame planten, zoals Parnassia en Duinviooltje. Jammer dat de 'Sahara' niet meer stuift en hierdoor volledig begroeid raakt. In de IJzermonding werden we vergast op ontmoetingen met een vijftal kleine zilvreigters en enkele lepe-

laars. De stijl van de gids werd door iedereen gesmaakt! Menige floraliefhebbers zullen nog lang dromen over de kalkhellingen van Wavrans, waar een veld vol Duitse Gentiaan op ons lag te wachten. Ook Clairmarais met haar vele waterlopen en prachtige wandelpaden zal door sommigen onder ons later in het seizoen, als de watervogels in grote getale toekomen, zeker nog eens bezocht worden. Een dikke pluim voor alle gidsen en onze groep spreekt alvast opnieuw af volgend jaar!

Elsje Mestdagh

KORT
GENOTEERD

TENTOONSTELLING
OVER DE AARDE

Dit is onze Aarde! een grote tentoonstelling over duurzame ontwikkeling in Brussel toont de Aarde zoals je ze nooit eerder zag! Duurzame ontwikkeling, een thema dat ons allemaal aanbelangt, wordt op een verrassende en boeiende manier in een

magisch kader voorgesteld. Indrukwekkende decors, doe-elementen, originele objecten en interventies van hedendaagse kunstenaars, laten je nu eens zweven en brengen je dan weer met je beide voeten op de grond: kijk in de toekomst naar een aarde waar de mens verdwenen is, word ruimtereiziger in het planetarium en doorloop in een fabelachtige bibliotheek de geschiedenis van de aarde. Ontdek hoe wij vandaag de natuurlijke bronnen van onze planeet onder druk zetten, meet hiervan de impact op de wouden, de oceanen en het pakis en stuit tot slot op een verbaazingwekkende ruimte waar je oplossingen vindt om mee te werken aan een beter leefmilieu en een duurzame toekomst. Deze 'aardige' tentoonstelling moet je zien en beleven! Deze tentoonstelling zal na Brussel verschillende andere Europese steden aandoen.

Expo 'Dit is onze Aarde!' van 18 oktober 2008 – 26 april 2009. Tour & Taxis Brussel www.expo-terra.be Knip de bijgevoegde kortingsbon uit!

OPLEIDING NATUUR-
GIDS IN OEGANDA

Jaren geleden publiceerden we in de CVN-krant een interview met natuurgids Chantal Alenus over haar ervaringen met de opleiding van lokale gidsen in Rwanda en Burundi. Nu neemt ze de draad weer op met een gidsenopleiding in Oeganda. In dit land leeft het toerisme weer op, wat werk en inkomsten betekent voor de lokale bevolking. De plaatselijke gidsen hebben heel weinig materiaal. Alleen toeristen hebben vogelgidsen en verrekijkers. Chantal wil een oproep doen

aan de lezers van de CVN-krant om tweedehands verrekijkers en vogelboeken over Afrika (Noord, Zuid, Oost of West in het Engels of het Frans) te schenken. Auteur en jaar van uitgifte zijn niet belangrijk. Het materiaal zal door haar persoonlijk overhandigd worden aan de cursisten onder toezicht van de lokale organisatie NatureUganda. Na een pilootles die in juli 2008 gegeven is, zal Chantal in Januari 2009 aan de slag gaan met het materiaal.

Wie Chantal wil en kan helpen kan haar bereiken op oeyen. alenus@telenet.be.

VAN HET
SECRETARIAAT

OUDE BOEKEN OP
HET LANDELIJK
SECRETARIAAT

Vanaf het begin heeft CVN een natuur- en milieubibliotheek aangelegd. Bij de verhuis naar de Meir werd ze opgesplitst in een actuele bibliotheek en een archiefbibliotheek. Deze laatste bestaat uit oude uitgaven die nog weinig of niet geraadpleegd werden. Over enkele maanden maakt het landelijk secretariaat zich opnieuw op voor een verhuis. Van die gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de archiefbibliotheek te liquideren. Maar misschien zitten er toch nog uitgaven tussen die een van onze lezers kunnen bekoren? Kom dan tussen 27 en 31 oktober (herfstvakantie) naar het landelijk secretariaat. Alles is gratis!

ABONNEMENT CVN-KRANT

Een abonnement op de CVN-krant is in principe gratis. U moet u altijd aanmelden als abonnee, via mail, telefoon, fax of brief. We nodigen u wel uit om een vrijwillige bijdrage te betalen. Dit helpt ons niet alleen het tijdschrift maar ook de kosten te drukken. We zijn zo vrij om tweemaal per jaar een overschrijvingsformulier mee te sturen: in het eerste (maart) en derde (september) nummer. Dit gebeurt automatisch naar alle abonnees. Een formulier in september betekent niet dat u –mocht u dit wensen– nog niet zou betaald hebben...

Opgelet: betalen geldt niet als aanmelding voor een abonnement. Gelieve dit steeds te doen op de manier zoals hierboven aangegeven!

INFO

CVN-LANDELIJK SECRETARIAAT:

Meir 44a 2000 Antwerpen
03/226.02.91, fax 03/233.59.97,
info@c-v-n.be
www.c-v-n.be

Stafmedewerkers:
Paul Stryckers, directie, redactie CVN-krant
paul.stryckers@c-v-n.be
Ilse Snoeck, administratie
ilse.snoeck@c-v-n.be
Stella Van Hofstraeten, ondersteuning vrijwilligers
stella@c-v-n.be
Ellen Vandenplas, IKZ, lokaal duurzaam beleid en EDO
ellen.vandenplas@c-v-n.be

CVN IN DE PROVINCIES:

ANTWERPEN
Educatief medewerker: Bea Verreet
Meir 44a, 2000 Antwerpen
03/226.02.91
bea.verreet@c-v-n.be

LIMBURG
Educatief medewerker: Petra Haesen
CVN-Werkgroep Limburgse Natuurgidsen
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk
011/26.54.82
cvn.limburg@telenet.be

OOST-VLAANDEREN
Educatief medewerker: Pieter Blondé
Geen provinciaal secretariaat
055/33.54.49
pieter.blonde@c-v-n.be

VLAAMS-BRABANT
Educatief medewerker: Christy Vanfraechem
Villa Coremans, Gelrodeweg 2, 3200 Aarschot
016/35.30.96
christy.vanfraechem@c-v-n.be

WEST-VLAANDEREN
Educatief medewerker: Ann D'Heedene
Geen provinciaal secretariaat
050/82.57.26
cvn.westvlaanderen@skynet.be